

Till rektor och universitetsstyrelsens ordförande

Finansiering av lektorers kompetensutveckling och forskning vid LiU

Rapportens förslag

I denna rapport föreslås rektor/universitetsstyrelsen att:

- tillsätta en arbetsgrupp med syfte att ta fram ny beräkningsgrund för att skapa interna studentpengar, som tar i beaktande dagens situation för och behov hos olika vetenskapliga områden och utbildningar. Gruppen föreslås ha som tydligt mål att skapa beräkningsgrund som ökar tilldelningen till hum/sam och utbildningsvetenskap, områden som både nationellt och lokalt är i en prekär situation, något som också blir tydligt i studien som denna rapport bygger på.
- tillsätta en arbetsgrupp som ser över hur universitets interna forskningsanslag till fakulteterna och Utbildningsvetenskap fördelas. Syftet är att ta fram modell som stärker de idag underfinansierade områdena inom bl.a. hum/sam och utbildningsvetenskap.
- som del i ovanstående arbete ta fram underlag genom rapport som mer detaljerat studerar och analyserar villkoren för lektorers forskning och kompetensutveckling inom LiU, uppdelat på ämnesområden. Studien bör sträcka sig åtminstone fem år tillbaka i tiden, fram till dags datum för att skapa underlag för att se långsiktigheten i planeringen av denna del av lektorers tjänst. Analysen bör bl.a. i delar gå ned på individnivå (dock anonymiserat) för att kunna jämföra individer inom ramen för olika utbildningar och institutioner med varandra). Centrala delar i analys föreslås bl.a. vara att:
 - identifiera vilka former av resurser, och i vilken omfattning, som används för att finansiera denna del av lärares tjänst vid olika utbildningar och institutioner.
 - identifiera och jämföra hur en lektors arbete, i praktiken, i termer av timmar ägnade åt olika arbetssysslor, skiljer sig åt mellan olika institutioner och utbildningar.
 - identifiera hur kompetensutvecklingen respektive forskningen definieras inom ramen för LiU:s olika verksamheter genom att empiriskt studera vad lektorer faktiskt gör på den tid som definieras som kompetensutveckling respektive forskning.
 - ta fram ”idealtyper” av lektorer från universitetets olika utbildningar för att kunna få en jämförbar grund vad gäller lektorers villkor för forskning och kompetensutveckling inom olika ämnesområden.

Inledning

Lektorers möjlighet till kompetensutveckling och forskning är central för kvalitén på universitetets utbildningar tillika för möjligheten att rekrytera personal. Inom utbildningsvetenskap kan vi se hur flera lärosäten erbjuder bättre villkor än vad vi kan göra, både större och mindre universitet. På så sätt har vi stor utmaning att rekrytera personal, inte minst i en situation då lärarutbildningen expanderar, samtidigt som mycket personal går i pension (inte bara vid LiU utan även "nationellt"). Därmed är frågan om hur vi kan erbjuda attraktiva tjänster högst central. Inte minst för att även framgent kunna garantera att vi har en av Sveriges bästa och mest kompletta lärarutbildningar vilandes på vetenskaplig grund, bemannad av lärare som både undervisar och forskar. Liknande frågor torde vara högst aktuella inom flera ämnesområden inom LiU, varpå denna rapport kommer att rikta sina rekommendationer till universitetsstyrelsen.

För att skapa underlag för strategisk diskussion om hur Linköpings universitet kan stärka sin konkurrenskraft som attraktiv arbetsgivare för lektorer som jobbar inom det utbildningsvetenskapliga området, har jag valt att kontakta alla prefekter vid LiU, tillika personer med motsvarande funktioner vid ett urval av andra lärosäten, för att se hur man lokalt hanterar frågan vad gäller lektorers villkor för kompetensutveckling och forskning, tillika hur denna finansieras.

Bakgrund

Lektorers förutsättningar för kompetensutveckling och forskning skiljer sig markant åt mellan lärosäten, men också mellan områden inom enskilda lärosäten. IFAU (2016) presenterade nyligen en rapport där lektorers villkor jämfördes mellan lärosäten i Sverige och Skandinavien. I rapportens fjärde del framkommer att en lektor vid Linköpings universitet, jämfört med övriga, förväntas "producera" mest undervisning av alla, under sin karriär. På sidan 51 i rapporten står bl.a.:

Den som exempelvis anställts som lektor vid Linköpings universitet vid 35 års ålder och befordrats till professor vid 45 års ålder har vid 67 års ålder haft 16259 timmar - eller 9,5 årsverken - mer undervisningsplikt än kollegan som följt samma karriärbana vid Lunds universitet eller Stockholms universitet och ungefär dubbelt så många timmars undervisningsplikt som kollegorna vid danska och norska universitet.

Med andra ord, en lektor vid LiU förväntas "producera" mer undervisning under ett år och under sin karriär, än kollegor vid andra lärosäten. Detta kan troligen, bl.a. kopplas till det lokala arbetstidsavtalet vid LiU som inte garanterar lektorer kompe-

tensutveckling i tjänst. Avtalet vid LiU stipuleras att:

Fördelningen av arbetsuppgifter ska ske i ett flerårsperspektiv där fördelningen av olika arbetsuppgifter kan variera över tiden. Utöver undervisningsuppgifter ska utrymme ges för kompetensutveckling, såsom att följa forskningen. Den fleråriga planeringen skall särskilt syfta till att identifiera behoven och möjligheterna till kompetensuppehållande forskning och annan kompetensutveckling samt fördelningen i tiden av sådana insatser på medarbetare som omfattas av avtalet. Arbetstid för en återkommande kompetensutveckling för lärarna.....är av grundläggande betydelse för universitetets verksamhet och ska därför planeras in utifrån verksamhetsmässiga behov, ekonomiska förutsättningar och den enskilde lärarens önskemål men med beaktande jämväl av motsvarande behov hos och önskemål från övriga berörda lärare. Inom ramen för den fleråriga planeringen ska det i vetenskapligt kompetenta lärares uppgifter normalt ingå forskning. (Lokalt arbetstidsavtal för lärare vid Linköpings universitet 2010-01-11).

Å ena sidan står det här att det utöver undervisning ”ska utrymme ges för kompetensutveckling”, å andra sidan att det ”normalt” skall ingå forskning. Den till synes tydliga åtskillnad mellan begreppen kompetensutveckling och forskning blir mindre distinkt genom de exempel som lyfts fram i texten. Det fastslås att alla lektorer skall ha tid för kompetensutveckling, med fokus på, bl.a. ”att följa forskningen”, och genom att kunna bedriva ”kompetensuppehållande forskning”. Därutöver kan det för lektorn ”normalt” ingå forskning i tjänst. Forskning tycks därmed vara något annat än att följa forskningen inom sitt område eller att bedriva kompetensuppehållande forskning. Trots otydligheten i begreppsdefinition, framgår av det lokala anställningsavtalet att det inte finns någon garant i omfattning av forskning och kompetensutveckling för lektorer. Ordet ”normalt” ger också tolkningsföreträde till arbetsgivare, dvs. ordet ger möjlighet att argumentera för varför vissa lektorer ej får möjlighet till forskning i tjänst.

De vetenskapliga områdena vid LiU har med grund i statliga beräkningsgrunder, och lokala prioriteringar, stora skillnader i interna anslag. Vidare är det stora skillnader i möjligheter att kunna erhålla externa anslag, mellan olika vetenskapliga områden. Ett inte alltför djärvt antagande är att områden med låg intern fördelning av anslag, också har större utmaningar i att erhålla externa anslag då dessa områden (framförallt hum/sam och utbildningsvetenskap) är underfinansierade både lokalt och nationellt. Med tanke på de relativt stora skillnaderna i anslag kopplat till olika områden, är det rimligt att anta att villkoren för lektorer, och de möjligheter som skapas för kompetensutveckling och forskning i tjänst, skiljer sig markant åt beroende på inom vilket område vid LiU lektorn är verksam inom.

Argumentet slår tillbaka på LiU

Ett argument som ofta förs fram från ledningen vid Linköpings universitet, är att det statliga anslaget för forskning är oproportionerligt lågt, där LiU missgynnas jämfört med universitet som Umeå, Stockholm, Göteborg, Lund, och Uppsala. Att fördela forskningsanslag utifrån historia är något LiU menar vara felaktigt. Ledningen pekar också på att LiU drar in större externa anslag än det erhållna statliga anslaget, och att LiU därmed torde erhålla högre statliga anslag. Trots att detta är korrekt (finns dock lärosäten som är än bättre än LiU på att dra in externa anslag i relation till sina statliga anslag) och något statsmakten har att hantera, så har LiU vad gäller grundutbildningen samma storlek på sina studentpengar som andra lärosäten. Med andra ord, det är i första hand vad gäller forskningsanslagen där LiU har möjlighet att använda just detta argument.

För att finansiera lektors kompetensutveckling kan lärosätet använda både delar av det statliga grundutbildningsanslaget, men även delar av det statliga forskningsanslaget. Lärosäten har dessutom själva autonomi att avgöra hur anslagen skall fördelas mellan ämnesområden. Vid LiU har universitetsstyrelsen valt att mer eller mindre sända vidare den statliga studentpengen (grundutbildningsanslaget) och den logik som där råder för fördelning, ner till de olika områdena (fakulteterna). På samma sätt hanterar styrelsen det statliga forskningsanslaget, bortsett från en mindre del som rektor har till förfogande för strategiska satsningar. LiU gör därmed idag ingen tydlig omprioritering mellan ämnesområden vad gäller det statliga anslaget för grundutbildning och forskning.

Med andra ord, LiU ifrågasätter att det statliga forskningsanslaget fördelas på historisk grund snarare än genom andra prioriteringslogiker. Samtidigt använder LiU själv historisk logik i hur medel för forskning och grundutbildningsmedel fördelas internt på universitetet.

Urval och frågor

För att få en överblick över villkoren för LiU:s lektorer, har jag valt att sända ut frågor till prefekter vid LiU:s alla institutioner. För att ytterligare vidga perspektivet gick jag ut med frågor till ett urval av prefekter (eller motsvarande) vid andra lärosäten, i första hand till de verksamma inom det utbildningsvetenskapliga området (lärarutbildning). Här användes mina kontaktnät och så kallat snöbollsurval. De lärosäten och områden som finns representerade förutom institutioner vid LiU är:

- Linnéuniversitetet

- Örebro universitet
- Karlstad universitet
- Stockholms universitet
- Umeå universitet
- Uppsala universitet

På så sätt representeras både äldre universitet (Uppsala och Stockholm), universitet i LiU:s ålder (Umeå) tillika nya universitet (Linné, Örebro och Karlstad) Frågor som ställdes till alla respondenter inom och utom LiU var:

- 1 Erbjuder ni era lektorer forskning/kompetensutveckling i tjänst, om, i vilken omfattning?
- 2 Hur finansierar ni lektorers forskning/kompetensutveckling i tjänst? Via interna grundutbildningsanslag? Via interna fakultetsanslag för forskning? Via externa anslag? Eller kombination av dessa?
- 3 Om kombination vad gäller finansieringskällor, hur ser ungefärlig fördelning ut?
- 4 Vilka eventuella utmaningar ser ni vad gäller finansiering av lektorers forskning/kompetensutveckling i tjänst?

Därutöver ställdes också följande frågor till respondenterna vid andra lärosäten:

Hur fördelar ni resurser för kurser, dvs. hur mycket brukar ni ersätta era lektorer med för olika moment i undervisningen (t.ex. att en föreläsning på 2 timmar ger 8 timmar eller 6 timmar etc. i faktisk tid):

- 5 Föreläsning
- 6 Seminarium
- 7 Kursansvar
- 8Handledning av examensarbeten

Till sist sändes även frågor ut till ett urval av lärosäten som behandlar frågan om omfördelning görs mellan ämnesområden (grundutbildnings- och/eller forskningsanslagen) och om det görs några specifika satsningar på hum/samområdena och utbildningsvetenskap. Frågorna sändes till registratorerna vid lärosätena och svar erhöles i slutändan endast från tre lärosäten.

Jag har i mina frågor till respondenter valt att inte definiera och göra åtskillnad mellan begreppen kompetensutveckling och forskning. Detta då begreppen får olika betydelser på beroende på i vilken kontext, och av vem de används. Något som inte minst framgår av det lokala arbetstidsavtalet vid LiU. Snarare har jag försökt lösa frågan "bakvägen" genom att söka svar genom att identifiera vilka anslag som lektorers kompetensutveckling och forskning finansieras genom. Det innebär t.ex. att om

delar av kompetensutvecklingstid finansieras via grundutbildningsanslag, så torde det, enligt rådande regler, indikera att personen får tid till just kompetensutveckling med koppling till grundutbildningen som denna jobbar inom. I de fall finansiering sker genom interna forskningsanslag så torde det indikera att personen får möjlighet till forskning som *möjligen*, men inte nödvändigtvis, har relevans för grundutbildningen. Och om tid finansieras via externa forskningsanslag så är sannolikheten troligen något mindre att forskningen har en direkt koppling till den grundutbildning som lektorn jobbar inom ramen för. En fjärde finansieringskälla för tid till forskningsrelaterad verksamhet är finansiering via samverkansuppdraget. Här torde kopplingen till grundutbildningen som lektorn jobbar inom potentiellt kunna vara något större jämfört med externa forskningsanslag, inte minst inom professionsutbildningar såsom lärarutbildning.

Finansiering av kompetensutveckling och forskning vid LiU:s institutioner

I det följande sammanfattar jag kort svaren från prefekterna vid LiU:s olika institutioner följt av en jämförande diskussion.

Beteendevetenskap och lärande (IBL)

- Lektorer erbjuds 100 timmar för kompetensutveckling/fortbildning (1600 timmar läggs ut för hel tjänst, och av resterande 100 timmar så är 50 timmar avsatta till avdelningens förfogande, dvs. kan läggas på undervisning eller annat, och 50 timmar får lektorn själv förfoga över för deltagande i möten etc.).
 - Finansieras med grund- och/eller interna forskningsanslag, och/eller externa anslag (beroende på den enskildes tjänstefördelning)
- Vissa lektorer erbjuds forskning i tjänst
 - På vissa avdelningar erbjuds detta finansierat via kombination av fakultetens forskningsanslag och externa anslag.
 - Vissa temporära satsningar på lektorer via fakultetens forskningsanslag (antingen via miljöernas direkta fakultetsanslag, eller via ansökning till fakultet).
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag.
- Totalt har 60 % av lektorerna för tillfället, i olika omfattning, forskning i tjänst. Den finansieras till största delen av externa anslag.

Datavetenskap (IDA)

- Lektorer erbjuds minst 10 % forskning/kompetensutveckling i tjänst
 - Finansieras via grundutbildningsanslaget
- Vissa lektorer erbjuds ytterligare tid för forskning i tjänst
 - Finansieras via fakultetens anslag för forskning.

- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Ekonomisk och industriell utveckling (IEI)

- Lektorer erbjuds 10 % i tjänst för tid för möten och kompetensutveckling
 - Finansieras med grund- och/eller interna forskningsanslag, och/eller externa anslag (beroende på den enskildes tjänstefördelning)
- Lektorer erbjuds forskning/kompetensutveckling i tjänst i olika stor omfattning (skiljer sig mellan avdelningar) utöver de 10 % enligt punkten ovan.
 - Finansieras från både grundutbildningsanslag, fakulteternas forskningsanslag och externa anslag
 - Under den senaste perioden har tid för kompetensutvecklingen/forskning bland lektorer följande fördelning vad gäller finansiering: 23 % via fakultetens forskningsanslag, 50 % via externa anslag, 22 % via grundutbildningsanslaget, 5 % via ledningsuppdrag (OH finansierat)

Fysik, kemi och biologi (IFM)

Inget svar har erhållits trots, mellan januari till april, flertalet påminnelser till prefekten, prefektoren och övriga anställda i institutionens ledningsgrupp.

Klinisk och experimentell medicin (IKE)

- Lektorer erbjuds minst 10 % forskning/kompetensutveckling i tjänst
 - Finansieras via grundutbildningsanslaget
- Vissa lektorer erbjuds ytterligare tid för forskning i tjänst
 - Finansieras via fakultetens forskningsanslag (Prestationsbaserat)
- Lektorer med stor undervisningsbörda erhåller extra stöd
 - Finansieras vida fakultetens grundutbildningsanslag
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Kultur och kommunikation (IKK)

- Lektorer har ingen garanti för forskning/kompetensutveckling i tjänst
- Lektorer inom en av institutionens forskningsmiljöer har forskning i tjänst om 10 % och kan därutöver inom forskningsmiljön ansöka om ytterligare 10 %.
 - Finansieras vida forskningsanslag från filosofisk fakultet
- Ett fåtal lektorer erbjuds ytterligare tid för forskning i tjänst
 - Finansieras via strategiska satsningar från rektor (t.ex. karriärkontrakt)
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Matematiska institutionen (MAI)

- 10 % av arbetstiden för lektorer avsätts för deltagande i möten, att hålla sig

- ajour med utvecklingen i sitt område och viss övrig kompetensutveckling
 - Finansieras via grundutbildningsanslaget
- Vissa lektorer erbjuds ytterligare tid för forskning i tjänst
 - Finansieras genom interna grundutbildningsanslag (teknisk fakultet), och visst stöd från interna forskningsanslag i samband med rekrytering
 - 7 lektorer har för tillfället 18 % forskning/kompetensutveckling i tjänst finansierat via grundutbildningsanslag från teknisk fakultet.
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Medicin och hälsa (IMH)

- Lektorer erbjuds 10-20% arbetstid i tjänst för forskning och kompetensutveckling.
 - Finansieras via grundutbildnings- och forskningsanslag från fakultet.
- De som är har tjänstgöring inom vissa program får därutöver 5-10 % för utvecklingsarbete
 - Finansieras via grundutbildningsanslag
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Medicinsk teknik (IMT)

- Lektorer ägnar största delen av sin tid åt forskning
 - Finansieras via interna och externa forskningsanslag
- Institutionen är liten och detta medger då ett mindre uppdrag inom grundutbildningen.

Samhälls- och välfärdsstudier (ISV)

- Lektorer kopplade till medicinsk fakultet erhåller 10-20 % tid i tjänst för forskning och kompetensutveckling.
 - Finansieras via interna grundutbildnings- och forskningsanslag.
- Övriga lektorer erbjuds inte någon garanterad tid för kompetensutveckling eller forskning.
- Vissa av övriga lektorer erbjuds forskning i tjänst, främst vid nyrekrytering. Och det har förekommit riktade interna forskningsanslag såsom satsningen på socialt arbete och socionomprogrammet.
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Studier av samhällsutveckling och kultur (ISAK)

- Lektorer erbjuds 100 timmar för kompetensutveckling/fortbildning (1600 timmar läggs ut för hel tjänst, och resterande 100 timmar kan användas för kompetensutveckling).
 - Finansieras med grundutbildningsmedel och interna forskningsanslag proportionsenligt i relation till hur den enskilda tjänsten är fi-

nansierad. De med externa forskningsanslag får inte motsvarande tid i proportion till den del av tjänst som finansieras via de externa anslagen.

- Ett fåtal lektorer erbjuds ytterligare tid för forskning i tjänst
 - Finansieras via strategiska satsningar från rektor.
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Systemteknik (ISY)

- Lektorer erbjuds 10 % kompetensutveckling/forskning i tjänst.
 - Finansieras via grundutbildningsanslaget
- Vissa lektorer får därutöver ytterligare tid i tjänst för forskning
 - Finansieras via fakultetens forskningsanslag
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag
- Fördelning av finansiering över hela institutionen är 29 % grundutbildning, 31 % fakultetsanslag, 40 % externa bidrag.

Teknik och naturvetenskap (ITN)

- Lektorer erbjuds 15 % av den tid de undervisar, som tid för grundutbildningsrelaterad kompetensutveckling. Beroende på verksamhetens behov kan utdelningen av denna ske samlat till specifika perioder.
 - Finansieras via grundutbildningsanslag.
- Vissa lektorer erhåller ytterligare tid för forskning i tjänst.
 - Finansieras via interna forskningsanslag
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag
- Lektorsforskningen (dvs. **inte** den tid för kompetensutveckling som listas i första punkten) finansierades 2015 till 26 % av interna forskningsanslag, resterande av externa anslag.

Tema

- Lektorerna har ingen fast procentsats för kompetensutveckling. I stället formas kompetensutvecklingens innehåll och förläggning i tid utifrån individuella avvägningar.
- Vid en av institutionens avdelningar erbjuds lektorer 5 % i tjänst för deltagande i avdelningsgemensamma aktiviteter. Finansiera via fakultetens forskningsanslag.
- Lektorerna ägnar merparten av sin tid åt forskning.
 - Finansieras främst via externa anslag, i mindre delar av interna forskningsanslag. Vissa lektorer har tidsbegränsat finansierats via strategiska medel avsatta för lektorer. Finns vissa kompetensutvecklingsmedel kopplat till grundutbildningsanslaget, men regleras inte i termer av någon garanti för varje lektor.

- Kostnaderna för lektorernas tjänster vid TEMA fördelas enligt följande: grundutbildningsanslag, 30 %; Interna forskningsanslag, 20 %, Externa anslag 35 %, annat, 10 %.

Finansiering av kompetensutveckling och forskning vid LiU – en jämförande diskussion

Av sammanställningen framkommer tydliga skillnader.

1. Vi kan se hur institutioner som erbjuder utbildningar inom områden med ”hög” studentpeng, har möjlighet att erbjuda lektorer kompetensutveckling i tjänst finansierad via grundutbildningsanslaget (t.ex. IMH, IKE, ISY, ITN, delar av ISV). Motsvarande tycks inte vara möjligt för institutioner som har stort undervisningsuppdrag inom hum/sam områdena, eller utbildningsvetenskap (t.ex. IBL, ISAK, IKK, delar av ISV).
2. Institutioner med, relativt sin forskning, små grundutbildningsuppdrag, har lektorer som till stor del ägnar sig åt forskning (t.ex. IMT och Tema). Finansierad via interna anslag för forskning, men till största del via externa forskningsanslag.

Sammantaget illustrerar resultaten att villkoren för lektorer, beroende på vilket ämnesområde de arbetar inom, är stort. Eller med andra ord, lektorer vid LiU, erbjuds inte likvärdiga villkor vad gäller möjlighet till kompetensutveckling i tjänst. I andra ordalag, studenter vid vissa utbildningar, möter lektorer som får faktiska möjligheter att hålla sig uppdaterad inom forskning av relevans för de kurser denna undervisar inom, och som t.o.m. kanske är aktiva forskare, medan studenter vid andra utbildningar inte har denna möjlighet.

Värt att påpeka är att även möjligheter till att attrahera externa anslag markant skiljer sig åt mellan områdena. På ett generellt plan kan antas att områden som erhåller hög studentpeng, också har större möjligheter att attrahera externa anslag, eller snarare, forskningsråden inom dessa områden har markant mycket större summor att fördela. Så även här skiljer sig villkoren åt för lektorer inom olika ämnesområden. Det är också värt att återigen påtala att externa anslag för forskning inte betyder detsamma som kompetensutveckling i relation till de kurser en lektor arbetar inom. Även som så kan vara fallet i enskilda fall.

Finansiering av kompetensutveckling och forskning - En nationell utblick

Här presenteras svaren på frågorna riktad till representanter vid andra lärosäten. Svaren kommer i vissa fall från dekaner/prodekaner, i vissa fall från prefekter.

Linnéuniversitetet

Vid Linnéuniversitetet har dekanen för fakulteten för konst och humaniora tillfrågats.

- Lektorer erbjuds 20 % tid i tjänst för forskning och kompetensutveckling
 - Finansieras vida grundutbildningsanslaget
- Vid nyanställning erbjuds ibland 30 %.
- Därutöver kan lektorer erhålla ytterligare stöd via konkurrensutsättning (bibliometri och externa medel). Totalt kan man få, inklusive tiden i första punkten ovan, 30 % forskning i tjänst via interna anslag.
 - Finansieras via interna forskningsanslag
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Örebro universitet

Vid Örebro universitet har, prefekt vid institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap svarat.

- Lektorer erbjuds nästa uteslutande 20 % tid för kompetensutveckling och forskning i tjänst som planeras i samråd med chef. Därutöver erhålls maximalt 10 % administrativ tid. En lektors arbetstid på årsbasis fördelas på följande sätt: 1190 timmar undervisning, 340 timmar kompetensutveckling, och 170 timmar administrativ tid.
 - Finansieras via grundutbildningsanslaget.
- Från och med 2016 kan lektorer ansöka om ytterligare 10 % forskningstid från fakulteten.
 - Finansieras via interna forskningsanslag.
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag.

Karlstads universitet

Vid Karlstads universitet har prefekten vid Institutionen för pedagogiska studier svarat.

- I en normal lektorstjänst ger vi 20 % kompetensutveckling och forskning.
 - Huvudsakligen finansieras det genom grundutbildningsanslaget.

Umeå universitet

Vid Umeå universitet har frågorna besvarats av prodekan med ansvar för grundutbildning vid samhällsvetenskapliga fakulteten.

- Lektorer erbjuds 20 % tid i tjänst för kompetensutveckling och forskning. En plan upprättas i samråd med chef, och följs upp. Vid någon enhet så delas detta inte ut automatiskt, utan först efter ansökan där det specificeras vad som skall uppnås.
 - Finansieras i vissa fall endast av grundutbildningsanslag. I andra fall finansieras den proportionellt i relation till de verksamheter den enskilde är iblandad i.
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag.

Stockholms universitet

Vid Stockholms universitet har prefekten vid institutionen för pedagogik och didaktik tillfrågats.

- Lektorer erbjuds 30 % tid för kompetensutveckling, forskning och administration.
 - Finansieras till hälften av grundutbildningsanslag och till hälften av interna forskningsanslag.
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag

Uppsala universitet

Vid Uppsala universitet har prodekanus vid fakulteten för utbildningsvetenskaper svarat.

- Lektorer erbjuds 20 % tid i tjänst för kompetensutveckling och forskning.
 - Finansieras till hälften av grundutbildningsanslag och hälften av interna forskningsanslag.
- För övrigt är lektorer beroende av externa anslag.

Finansiering av kompetensutveckling och forskning - Nationell utblick och jämförande diskussion

Vid jämförelse mellan de sex lärosätena framgår följande:

1. Alla sex tillfrågade lärosäten/delar av lärosäten erbjuder sina lektorer minst 20 % arbetstid för kompetensutveckling och forskning.
2. Finansiering för sådan tid sker framförallt genom grundutbildningsanslaget, och till vis del genom interna forskningsanslag.
3. En skillnad kan skönjas mellan "gamla" och "nya" universitet.
 - a. De unga universiteten, Linné, Örebro och Karlstad, använder alla sina grundutbildningsanslag för att finansiera 20 % kompetensutveckling och forskning i tjänst. Därutöver använder Linné och Örebro interna forskningsanslag som kan sökas för att ytterligare utöka tiden för forskning i tjänst.
 - b. Vid Umeå universitet, som är äldre än de i föregående punkt, finansierar forskning och kompetensutveckling via grundutbildningsanslag och till viss del också interna forskningsanslag.
 - c. De äldre universiteten i Stockholm och Uppsala finansierar kompetensutveckling och forskning i tjänst för lektorer fördelat mellan grundutbildningsanslag och interna forskningsanslag.

Med andra ord kan vi se hur de universitet som har höga statliga anslag för forskning fördelar kostnaden för lektorers kompetensutveckling och forskning

mellan grundutbildningsanslag och interna forskningsanslag. Liknande lösning tycks inte vara möjlig för de nyare universiteten som har mycket låga statliga forskningsanslag. Där blir istället grundutbildningsanslaget finansieringskälla för kompetensutveckling och forskning.

Finansiering av kompetensutveckling och forskning för lektorer - Jämförelse mellan LiU och övriga lärosäten

Vid en jämförelse mellan LiU och de sex övriga lärosätena noteras följande:

1. Vid LiU garanteras inte lektorer 20 % kompetensutveckling och forskning i tjänst vilket lektorer däremot garanteras vid övriga lärosäten.
2. Vid de institutioner vid LiU som ligger inom de humanistiska/samhällsvetenskapliga och utbildningsvetenskapliga områdena, används inte grundutbildningsresurser i någon större utsträckning för lektorers kompetensutveckling. Vid övriga lärosäten, där alla tillfrågade representerar något av dessa vetenskapsområden, används grundutbildningsanslag för att helt eller till del finansiera 20 % kompetensutveckling och forskning i tjänst för lektorer.

Sammantaget väcker resultatet frågor om varför LiU inte kan erbjuda sina lektorer, framförallt inom hum/sam och utbildningsvetenskap, bättre villkor för kompetensutveckling och forskning? Att endast hänvisa till låga statliga anslag för forskning tycks inte vara en skälig ensam förklaring, då universiteten i Örebro och Karlstad, och vid Linnéuniversitetet uppenbarligen kan ge lektorer bättre villkor, trots, jämfört med LiU, sina lägre statliga forskningsanslag.

En potentiell förklaring är att andra lärosäten möjligen gör interna omfördelningar av de statliga anslagen för grundutbildning och/eller forskning. En annan förklaring kan vara att man inom LiU erbjuder fler timmar per föreläsning, seminarium, handledning av uppsats, etc. än vad t.ex. Örebro och Linné gör. En tredje förklaring kan handla om hur stora kostnader man har för OH.

Att vidare få tydliga svar på om vilken av ovan nämnda förklaringsgrunder som har störst förklaringsvärde skulle kräva mer omfattande studie än vad denna rapport kan inrymma. Däremot har jag försökt, genom att gå vidare med ytterligare frågor, få en initial bild av hur läget ser ut och vad som kan vara av relevans att gräva vidare i. Därmed har jag till representanter för de externa lärosätena även ställt frågan om hur mycket tid de erbjuder sina lektorer för olika undervisningsmoment. Kan det vara så att de har snålare tilldelning än institutioner inom LiU? Och därmed skulle vi ha en potentiell förklaring till hur det kommer sig att de kan finansiera kompetensutveckling med grundutbildningsanslag? Jag har även ställt frågan till ett urval av lärosäten om de gör några omfördelningar av det statliga anslaget, mellan vetenskapsområden.

Timmar i kurs – en nationell utblick

Resultaten av frågorna till de sex externa lärosätena vad gäller timersättning för olika undervisningsmoment för lektorer framgår nedan. Här har jag endast fått svar från tre av de sex tillfrågade lärosätena.

Stockholms universitet, institutionen för pedagogik och didaktik

- Föreläsning: x 3 timmar
- Seminarium: Seminarium med krav på förberedelse och efterarbete x 3. Seminarium utan efterarbete x 2. Lärarna får oftast en kurspott som omfattar undervisning, förberedelser och examination och de väljer själva hur många seminarier som läggs ut och vilka examinationsformer de ska ha. En 7,5 hp-kurs för en grupp på 30 studenter ger 75 klocktimmar, då är kursansvar och föreläsningar borttagna.
- Kursansvar: Beror på hur många studentgrupper kursen omfattar. Exempel är 1 grupp = 15 timmar, 2 grupper 20 timmar, 6 grupper 50 timmar. Om kursansvarig eller kursen är ny brukar det läggas på 20 timmar.
- Handledning av examensarbeten:Handledning på grund- och magisternivå: 15 timmar/arbete, examination 4 timmar/arbete, masternivå: handledning 20 timmar/arbete, examination 5 timmar/arbete

Linnéuniversitetet, fakulteten för konst och humaniora

- Föreläsning: x 3-4 timmar
- Seminarium: x 2-3 timmar
- Kursansvar: 20 timmar
- Handledningstid: ca 20 timmar/arbete

Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten

- Ser olika ut på olika institutioner. Vissa kör mer traditionella uppdelning av timmar, andra låter lärarlaget och kursansvarig erhålla en pott timmar att själva fördela på bästa sätt.
- Föreläsning: Vissa institutioner kör på den traditionella uppdelningen, med x 4 timmar. På institutionen för pedagogik ger man inte lika mycket tid för en föreläsning om den t.ex. redan finns inspelad eller om man haft den tidigare osv, utan då läggs tiden ut på andra och mer kreativa sätt för att nyttja kursresursen på bästa sätt.
- Seminarium: x 1-2 timmar
- Kursansvar: Beror på kursens omfattning.
- Handledningstid:Handledning subventioneras på de flesta institutioner av andra kurser. Normalt ger uppsats om 15hp 20 timmar/arbete och 5 timmar för examination; 30hp uppsats ger 30 timmar/arbete, 8 timmar examination. Ersättning för uppsatser inom lärarutbildningen varierar

beroende på hur "rika" institutionerna är, dvs. hur mycket de kan subventionera handledningen med grund i studentpengens nivå på övriga kurser institutionen ansvarar för. Allt från 10-12 timmar per examensarbete (15hp) till 20 timmar/arbete.

Timmar i kurs - Jämförande diskussion

Som framgår av svaren är det svårt att dra några tydliga slutsatser. Fördelning ut till kurs ser olika ut mellan lärosäten, institutioner, enheter och enskilda kurser. För att få bättre kunskapsunderlag skulle mer omfattande studie behöva genomföras med underlag som kursbudgetar, och personalplaneringsöversikter med fokus på hur många föreläsningar, seminarier etc. som en lektor förväntas genomföra inom ram för tjänst.

Vad svaren ovan dock ger för handen är att det tycks finnas en hyfsat samstämmig bild av att föreläsningar ger x 3-4, seminarier 1-3 (beroende på för- och efterarbete), och handledning av uppsatser om 15hp, ca 20 timmar. Men detta ser som sagt mycket olika ut vid olika institutioner.

Omfördelning av anslag

En annan förklaringsgrund som skulle kunna svara på frågan om varför universitet som Linné, Örebro, Karlstad och Umeå med grund i grundutbildningsanslag kan erbjuda lektorer kompetensutveckling i tjänst, är att deras universitet centralt möjligen gör omfördelningar mellan ämnesområden. En fråga om detta sändes därmed, via registratorerna, ut till flera lärosäten. Svar erhålls från tre lärosäten och de presenteras nedan.

Umeå universitet

- 1 Tillämpar de nationella ersättningsnivåerna i fördelning från universitetsgemensam nivå till fakultetsnivå. Medel för språkstöd (7,9 mnkr). Idrottshögskola (3,0 mnkr) samt praktikkurser inom humaniora och samhällsvetenskap (+1,1 mnkr) betalas av samtliga fakulteter i proportion till budget utbildning på grund- och avancerad nivå. I övrigt ingen omfördelning. Den totala budgetramen år 2016 för utbildning på grund- och avancerad nivå är 1 319 mnkr.
- 2 För vidare de satsningar som regeringen gör på höjda ersättningsnivåer samt ökat platsantal inom hum/sam. För övrigt inga omfördelningar än de som nämns ovan.

Örebro universitet

- 1 Statliga studentpengen slår igenom rakt igenom. För varje utbildningsområde gör de ett avdrag med 10 procent som finansierar gemensamma strate-

giska satsningar inom utbildningsområdet.

- 2 De har precis gjort en översyn av humaniora med hjälp av Arne Jarrick. Med bland annat denna utredning som grund ska de göra satsningar för att få ännu större fart på humanioraområdet. När det gäller utbildningsvetenskap gör de också en hel del insatser för att utveckla och stärka det området på både utbildningssidan och forskningssidan.

Lunds universitet

- 1 Fördelar de statliga medlen för utbildning till sina fakulteter. Varje fakultet har sen att återrapportera att dessa medel använts och det räknas fram utifrån de statliga prislapparna.
- 2 Det sker relativt sällan omfördelningar mellan fakulteterna av tidigare medel. Det skedde senast till den lärarutbildning som de håller på att bygga upp.
- 3 Utöver den förstärkning som regeringen gjort till Hum/sam har inte universitetet gjort någon ytterligare förstärkning. För ett par år sedan genomfördes dock viss extra tilldelning av forskningsmedel till dessa områden. Då en helt ny lärarutbildning har byggts upp, med start 2011, har det gjorts en del riktade satsningar inom det området. Förutom kostnader för en ny utbildning satsades det även medel för en professorsanställning samt en forskarskola med ämnesdidaktisk inriktning.

Omfördelning av anslag mellan vetenskapsområden – en jämförande diskussion

Som framgår av svaren ovan, gör inget av tillfrågade lärosäten någon större omfördelning av de statliga grundutbildnings- eller forskningsanslagen. Viss omprioritering sker genom att delar av anslagen förläggs i pott för strategiska satsningar från rektor. Men det sker inte någon större strukturell omfördelning genom att t.ex. göra interna nya prislappar som t.ex. tar hänsyn till den prekära situation som hum/sam och utbildningsvetenskap befinner sig i. Även om inga långtgående slutsatser kan dras av dessa få svar, så tycks skillnaden mellan de lärosäten som kan erbjuda kompetensutveckling och forskning i tjänst med grund i grundutbildningsanslaget, och LiU, inte kunna förklaras med grund i frågan om denna form av omfördelning. Kanske kan kostnader för OH skilja sig åt? En fråga för ytterligare studie och jämförelse.

Diskussion

Studien som denna rapport baseras på lyfter en rad centrala frågor i behov av vidare diskussion, tillika utredning, inom Linköpings universitet. I grunden handlar frågan om hur LiU kan erbjuda **alla** sina lektorer goda villkor och förutsättningar för kompetensutveckling och forskning i tjänst, för att på så sätt tillse att **alla** utbildningar

inom alla vetenskapliga områden kan ha god forskningsbas, samt att **alla** studenter möter lärare som har goda möjligheter att hålla sig uppdaterade om forskningen inom det område för vilket de undervisar, tillika att själva vara aktiva forskare. Inte minst är dessa frågor centrala för oss inom utbildningsvetenskap där situationen för tillfället är tuff vad gäller att å ena sidan konkurrera med andra lärosäten vid rekrytering av lektorer, å andra sidan, att kunna erbjuda våra befintliga lektorer skäliga villkor för kompetensutveckling och forskning.

Studien visar med stor tydlighet att villkoren för lektorer vid LiU skiljer sig åt. Är du lektor vid institution aktiv inom utbildning med hög studentpeng, är sannolikheten att du erbjuds, eller till och med garanteras kompetensutveckling i tjänst, finansierad via grundutbildningsanslaget mycket större, än om du arbetar inom utbildningar med låg tilldelning av studentpeng. Villkoren skiljer sig därmed också åt mellan lektorer inom samma institution, beroende på vilket ämnesområde lektorn arbetar inom.

Därutöver indikerar studien att de lektorer som arbetar inom områden med hög tilldelning av studentpengen, också tycks ha större möjlighet att ta del av interna forskningsanslag, då dessa är så pass mycket högre än anslagen till forskning inom områden som har lägre tilldelning av studentpeng. Dock krävs här ett bättre kunskapsunderlag för att dra definitiva slutsatser.

Ovan nämnda skillnader i villkor aktualiserar frågan om hur Linköpings universitet, och dess styrelse väljer att prioritera fördelningen av sina resurser. Den tilldelning universitetet får i statliga anslag för grundutbildning och forskning, står universitetet fritt att fördela. Den logiska och skäliga argumentationslinje som universitetets ledning för nationellt, om att LiU har oskäligt låga forskningsanslag och att regeringen torde ha en mer aktuell grund för fördelning än rent historiska, torde även logiskt och skäligt användas internt. Dvs. universitetets ledning torde ta ställning för att storleken på studentpengen för olika ämnesområden är historiska konstruktioner som inte ha bäring på dagens situation. Med sådan skälig logik, borde nya interna studentpengar utvecklas med syfte att utifrån dagens faktiska förhållanden skapa en mer likvärdig situation för olika vetenskapsområden, deras lektorer, och studenter.

Vidare tyder resultaten på behov av vidare studie av situationen vid LiU internt men även i relation till andra lärosäten. Då yngre lärosäten, inom ramen för hum/sam och utbildningsvetenskap, tycks kunna erbjuda sina lektorer 20 % kompetensutveckling, finansierade via grundutbildningsanslagen, så väcks frågan varför så inte är fallet för dessa områden inom LiU? Nedslagen i svar från lärosäten vad gäller ifall de omfördelar studentpengen eller forskningsanslag mellan vetenskapsområden tycks inte ge svar på denna fråga. T.ex. så gör ett yngre universitet som Örebro inga större omfördelningar centralt på universitetet, och

trots detta kan de erbjuda 30 % i tjänst för lektorers kompetensutveckling, forskning och administration inom ramen för lektorer med uppdrag inom lärarutbildningen. Motsvarande siffra för lektorer med uppdrag inom lärarutbildningen vid LiU är mer eller mindre noll, eller möjligen 50-100 timmar per år (se svar från t.ex. IBL). De begränsade svar på frågan om hur fördelning av timmar ut i kurs ser ut, ger inte heller något tydligt svar på om skillnaderna i finansiering kan förklaras med grund i om institutioner vid LiU t.ex. är mer ambitiösa i tilldelning av timmar för lektorers moment i undervisningen än institutioner vid andra lärosäten.

Rekommendationer och förslag till beslut

Med grund i studiens slutsatser rekommenderas rektor/universitetsstyrelsen att:

- Tillsätta en arbetsgrupp med syfte att ta fram ny beräkningsgrund för att skapa interna studentpengar, som tar i beaktande dagens situation för och behov hos olika vetenskapliga områden och utbildningar. Gruppen föreslås ha som tydligt mål att skapa beräkningsgrund som ökar tilldelningen till hum/sam och utbildningsvetenskap, områden som både nationellt och lokalt är i en prekär situation, något som också blir tydligt i studien som denna rapport bygger på.
- Tillsätta en arbetsgrupp som ser över hur universitets interna forskningsanslag till fakulteterna och Utbildningsvetenskap fördelas. Syftet är att ta fram modell som stärker de idag underfinansierade områdena inom bl.a. hum/sam och utbildningsvetenskap.
- Som del i ovanstående arbete ta fram underlag genom som mer detaljerat studerar och analyserar villkoren för lektorers forskning och kompetensutveckling inom LiU, uppdelat på ämnesområden. Studien bör sträcka sig åtminstone fem år tillbaka i tiden, fram till dags datum för att skapa underlag för att se långsiktigheten i planeringen av denna del av lektorers tjänst. Analysen bör bl.a. i delar gå ned på individnivå (dock anonymiserat) för att kunna jämföra individer inom ramen för olika utbildningar och institutioner med varandra). Centrala delar i analys föreslås bl.a. vara att:
 - identifiera vilka former av resurser, och i vilken omfattning, som används för att finansiera denna del av lärares tjänst vid olika utbildningar och institutioner.
 - identifiera och jämföra hur en lektors arbete, i praktiken, i termer av timmar ägnade åt olika arbetssysslor, skiljer sig åt mellan olika institutioner och utbildningar.
 - identifiera hur kompetensutvecklingen respektive forskningen definieras inom ramen för LiU:s olika verksamheter genom att empiriskt studera vad lektorer faktiskt gör på den tid som definieras som kompetensutveckling respektive forskning.
 - ta fram "idealtyper" av lektorer från universitetets olika utbildningar

för att kunna få en jämförbar grund vad gäller lektorers villkor för forskning och kompetensutveckling inom olika ämnesområden.

Referenser

Brommesson, D., Erlingsson, G., Karlsson Shaffer, J., Ödalen, J., & Fogelgren, M. (2016) *Att möta den högre utbildningens utmaningar*. Rapport 2016:4. Uppsala: IFAU.

Lokalt arbetstidsavtal för lärare vid Linköpings universitet 2010-01-11.

Studien genomförd och rapporten författad av Andreas Fejes, prodekan utbildningsvetenskap, professor i vuxenpedagogik